

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

שם השיעור ותלבוש אסתור מלכות

שם המרצה (כתובת דוא"ל) – אסנת ברזורמן שילה asnatbs@gmail.com

ותלבוש אסתור מלכות

ותתחננה במלכות מאד ותלבוש אסתור מלכות את מלכותי

אסתר פרק ד

(א) ומרדכי ידע את-כל-אשר נעשה ויקרע מרדכי את-בגדיו וילבוש שק ואפר ויצא בתוף העיר ויזעק וזעקה גדולה ומרה: (ב) ויבוא עד לפני שער-המלך כי אין לבוא אל-שער המלך בלבד שק:
(ג) ובכל-מדינה ומדינה מקום אשר דבר-המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים: (ד) ותבואינה ותבואנה נערות אסתור וסריסה ויגידו לה ותתחלתל המלכה מאד ותשלח בנדים להלביש את-מרדכי וקהסיר שקו מעליו ולא קבל:

מלכים ב פרק ו פסוק ל

ויהי כשמצע המלך את-דברי האשה ויקרע את-בגדיו והוא עבר על-החמה וירא העם והנה השק על-בשרו מבית:

מלבי"ם: ויקרע את בגדיו. הגם שהוא עובר על החומה, שבזה מרפה ידי אנשי המלחמה, כי כבר נתיאש: והעם ראו שהשק על בשרו. שזה מורה תכלית היאוש, עד עתה היה מצפה לרחמי ה' ולכן לבש שק לתשובה תפלה, ועתה שכבר הגיעו לתכלית האבדון אבדה תקוה מלבו ורצה להרוג את הנביא על שלא התפלל להשיב חימה:

תלמוד בבלי מסכת תענית דף יד עמוד ב

אמר רבי אלעזר: אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון, שנאמר ויאמר ה' אל יהושע קם לך למה זה אתה נפל על פניך. ואמר רבי אלעזר: אין אדם חשוב רשאי לחגור שק אלא אם כן נענה כיהורם בן אחאב, שנאמר ויהי כשמע המלך את דברי האשה ויקרע את בגדיו והוא עבר על החמה וירא העם והנה השק על בשרו וגו'.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פד סימן כ

כ [לז, לד] ויקרע יעקב שמלותיו, ר' פנחס בשם רבי הושעיא אמר שבטים גרמו לאביהם לקרוע והיכן נפרע להם במצרים, שנאמר (בראשית מד) ויקרעו שמלותם וגו', יוסף גרם לשבטים לקרוע, עמד בן בנו ונפרע לו, שנאמר (יהושע ז) ויקרע יהושע שמלותיו, בנימין גרם לשבטים לקרוע והיכן נפרע לו בשושן הבירה שנאמר (אסתר ד) ויקרע מרדכי את בגדיו, מנשה גרם לשבטים לקרוע לפיכך נתקרעה נחלתו חציה בארץ הירדן וחציה בארץ כנען, וישם שק במתניו, א"ר איבו לפי שתפס יעקב אבינו את השק לפיכך אינו זו לא ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות, ואינו נוהג אלא מבני בניו גדולים, דוד שנאמר (ד"ה = דברי הימים = א כא) ויפול דוד והזקנים מכוסים בשקים, אחאב (מלכים א כב) וישם שק על בשרו, יורם (שם /מלכים/ ב ו) וירא העם והנה השק על בשרו, מרדכי (אסתר ד) וילבוש שק ואפר, ויתאבל על בנו ימים רבים, אלו כ"ב שנה.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ב

הלכה א כבוד גדול נוהגין במלך, ומשימין לו אימה ויראה בלב כל אדם, שנאמר שום תשים שתהא אימתו עליך, אין רוכבין על סוסו, ואין יושבין על כסאו, ואין משתמשין בשרביטו, ולא בכתרו, ולא באחד מכל כלי תשמישיו, וכשהוא מת כולן נשרפין לפניו, וכן לא ישתמש בעבדיו ושפחותיו ושמשיו אלא מלך אחר, לפיכך אבישג היתה מותרת לשלמה ואסורה לאדוניה.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

הלכה ג ואסור לראותו כשהוא ערום ולא כשהוא מסתפר, ולא כשהוא בבית המרחץ, ולא כשהוא מסתפג, ואינו חולץ, שנאמר וירקה בפניו וזה בזיון, ואפילו רצה אין שומעין לו, **שהמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול**, והואיל ואינו חולץ אינו מיבם, וכן [אם מת הוא] כיון שאי אפשר ליבם את אשתו כך אין חולצין לה, אלא תשב לעולם בזיקתה.

הלכה ה המלך מסתפר בכל יום, ומתקן עצמו ומתנאה במלבושין נאים ומפוארים, שנאמר מלך ביפיו תחזינה עיניך, ויושב על כסא מלכותו בפלטרין שלו, ומשים כתר בראשו, וכל העם באין אליו בעת שירצה, ועומדין לפניו ומשתחוים ארצה, אפילו נביא עומד לפני המלך משתחוה ארצה...

ותלבש אסתר מלכות

אסתר פרק ה פסוק א

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלָכוּת וַתַּעֲמֵד בַּחֲצַר בֵּית־הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא מְלָכוּתוֹ בְּבַיִת הַמֶּלֶךְ נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת:

רש"י אסתר פרק ה פסוק א

מלכות - בגדי מלכות
ורבותינו אמרו שלבשתה רוח הקדש כמו דאת אמר (ד"ה א י"ב) ורוח לבשה את עמשי:

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד ב

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות, בגדי מלכות מיבעי ליה! אלא: שלבשתה רוח הקדש....

אור חדש למהר"ל על פרק ה פסוק א

ותלבש אסתר מלכות (אסתר ה, א) ולא כתיב בגדי מלכות מפני כי גם ההדיוט יכול ללבוש בגדי מלכות אבל אסתר שהיתה מלכה כאשר לובשת בגדי מלכות והיא מלכה בזה שייך לומר שלבשה מלכות לגמרי ...

מלבי"ם: ותלבש אסתר מלכות, המלכות לבשתה ויהי כמדה, עד שכל רואיה הכירו כי לה יאות המלוכה ע"ד (איוב כט) צדק לבשת יילבשני...

ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש פנים אחרים (בובר) נוסח ב פרשה ה

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות. נערה מאפרה והפשיטה השק, והלבישה הקב"ה מעין מלכות של מעלה, שכן הוא אומר מלכותך מלכות כל עולמים (תהלים קמה יג).

דגל מחנה אפרים ויקרא פרשת צו

...ותלבש אסתר מלכות ויצאה ממלבושי גשמיות ולבשה לבושי אור וזהו ומרדכי יצא בלבוש מלכות. והבן:

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נו

א ביום השלישי וישא אברהם את עיניו כתיב (הושע ו) יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו...
ביום הג' של אסתר (אסתר ה) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות לבשה מלכות בית אביה,

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

באיזה זכות, רבנן ורבי לוי רבנן אמרי בזכות יום השלישי של מתן תורה... לוי אמר בזכות של יום שלישי של אברהם אבינו שנאמר ביום השלישי וירא את המקום מרחוק...

מגילה דף יד עמודים א-ב :

שבע נביאות מאן נינהו? שרה, מרים, דבורה, חנה, אביגיל, חולדה, ואסתר... אסתר - דכתיב ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות,.... בגדי מלכות מיבעי ליה! אלא: **שלבשתה רוח הקדש....**

אלשיך : ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמוד וכו'. הנה מלת ויהי מיותרת ומהראוי יאמר ביום השלישי וכו', אך ויהי מורה על הויה שנתחדשה...

ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש פנים אחרים (בובר) נוסח ב פרשה ה

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות. נערה מאפרה והפשיטה השק, והלבישה הקב"ה מעין מלכות של מעלה, שכן הוא אומר מלכותך מלכות כל עולמים (תהלים קמה יג). ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית וגו'

ויהי כראות המלך את אסתר המלכה.

כיון שראה המלך את אסתר, הפך את פניו שלא יראה אותה והיו מלאכי השרת [תולים את פניו שלא בטובתו], והוא צווח ווי, ויהי כראות המלך שהיה סנוורירין על עיניו, כשראה אותה האירו עיניו, והושיט לה את השרביט אשר בידו, ולא היה לאסתר כח ליגע בראש השרביט, ויש אומרים מיכאל משכה והגיעה בראש השרביט,

אמר לה המלך, מה שאני רואה גדולה היא שאלתך, ששמת נפשך עליך למות, אם היא עד חצי המלכות ותעש, אמרה לו אסתר אם על המלך טוב לתת את שאלתי ולעשות את בקשתי יבא המלך והמן היום אל המשתה וגו'.

מה ראתה אסתר לומר ומחר אעשה כדבר המלך, אלא שכל זרעו של עמלק למודים הם ליפול במחר, וכן הוא אומר מחר אנכי נצב על ראש הגבעה (שמות יז ט), וכן בשאול כעת מחר אשלח לך איש וגו' (ש"א = שמואל א' ט טז), וזו כאן ומחר אעשה כדבר המלך, מחר הוא שאעשה כדבר המלך, ויש אומרים שלא היתה שומעת לו, ואותה שעה אמרה לו אני עושה למחר קולווסין של מלך, לכך נאמר ומחר אעשה כדבר המלך...

וְאֵלֵי הַסֵּתֶר אֶסְתִּיר

דברים פרק לא

(טז) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֱלִימִשָּׁה הַנֶּגֶב שִׁכְבַּ עִם־אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וַיִּנְהַל אֶתְּחִיל נְכַרְהֶאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בְּאִשְׁמֵהּ בְּקִרְבוֹ וְעַזְבֵּנִי וְהִפְרֵאֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר בְּרִיתִי אִתּוֹ: (יז) וְחָרָה אַפִּי בּוֹ בַּיּוֹם־הַהוּא וְעַזְבֹתֶיךָ וְהִסְתַּרְתִּי פְּנֵי מַהֵם וְהָיָה לְאֵלֶל וּמִצָּאָהוּ רַעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי־אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנִי הִרְעוּת הָאֵלֹהִים:
(יח) וְאֵלֵי הַסֵּתֶר אֶסְתִּיר פְּנֵי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כִּלְהִרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָּנָה אֱלֹהֵימָה אֶתְּחִיר:

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קלט עמוד ב

המן מן התורה מנין? המן העץ,
אסתר מן התורה מנין? ואנכי הסתר אסתיר,
מרדכי מן התורה מנין? דכתיב מר דרור ומתרגמינן: מירא דכיא.

רש"י מסכת חולין דף קלט עמוד ב

מנין - למעשה המן. המן העץ - יתלה על העץ. למעשה אסתר - הסתר אסתיר בימי אסתר יהיה הסתר פנים ומצאוהו צרות רבות ורעות.
מנין - לגדולת מרדכי. מר דרור - וקרי ליה ראש לבשמים לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יג עמוד א

אשר הגלה מירושלים. אמר רבא: שגלה מעצמו.
 ויהי אמר את הדסה, קרי לה הדסה, וקרי לה אסתר.
 תניא, רבי מאיר אומר: אסתר שמה, ולמה נקרא שמה הדסה - על שם הצדיקים שנקראו הדסים, וכן הוא אומר והוא עמד בין ההדסים.
 רבי יהודה אומר: הדסה שמה, ולמה נקראת שמה אסתר - על שם שהיתה מסתרת דבוריה, שנאמר אין אסתר מגדת את עמה וגו'.
 רבי נחמיה אומר: הדסה שמה, ולמה נקראת אסתר - שהיו אומות העולם קורין אותה על שום אסתהר.
 בן עזאי אומר: אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה אלא בינונית, כהדסה.
 רבי יהושע בן קרחה אמר: אסתר ירקרוקת היתה, וחוט של חסד משוך עליה.
 כי אין לה אב ואם - ובמות אביה ואמה, למה לי? אמר רב אחא: עיברתה - מת אביה, ילדתה - מתה אמה. ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת,
 תנא משום רבי מאיר: אל תקרי לבת אלא לבית, וכן הוא אומר ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת....

*ותפא אסתר מלכות
 אתחול וילפא קא ואסר וצכשו יצא מלפני המלך בלבוש מלכות*

אסתר פרק ב פסוק ה

אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשָׁן הַבֵּיטָרָה וְשֵׁמוֹ מְרְדֳּכָי בֶּן יֶאֱזִיר בֶּן-שִׁמְעִי בְּדִקְשׁ אִישׁ יְמִינִי:

אסתר רבה (וילנא) פרשה ו

ג היה, א"ר יוחנן כל מי שנאמר בו היה, הוא תחלתו והוא סופו... מרדכי היה מתוקן לגאולה,

ר' לוי ורבנן, ר' לוי אמר כל מי שנאמר בו היה ראה עולם חדש, א"ר שמואל בר נחמן וחמשה הן, נח...יוסף ... איוב... מרדכי, אתמול וילבש שק ואפר ועכשיו יצא מלפני המלך בלבוש מלכות, ושמו מרדכי מה מר ראש לכל הבשמים אף מרדכי ראש לצדיקים בדורו.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טז עמוד א דף טז עמוד ב

...לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן.. חמש חליפת, אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק *
 כשל בו? דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו - נתגלגל הדבר, וירדו אבותינו למצרים. אמר רבי בנימין בר יפת: רמז רמז לו, שעתידי בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא... בלבוש מלכות תכלת וגו'...

דגל מחנה אפרים שמות דרוש לפורים

...עוד ירמוז ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה וגו'. יש לפרש בזה בדרך רמז על שם ותלבש אסתר מלכות ואמרו חז"ל (מגילה ט"ו א) שלבשה רוח הקודש והא שאמר גם כאן ומרדכי יצא מלפני המלך מלכו של עולם בלבוש מלכות היינו רוח הקודש, ומפרש ואזיל יותר תכלת היינו בחינת רוח הקודש על דרך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד (מנחות מ"ג ב) והיינו רוח הקודש אשר יערה עליו ממרום מכסא הכבוד, וחור הוא אותיות רוח גם כן לכוונה זו, ועטרת זהב גדולה כי ידוע שיש זהב סגור אשר כל ששת ימי המעשה הוא סגור וביום השביעי יפתח והוא גדול האיכות ועיין בזה"ק (ח"ב קמ"ח א) ותיקונים (תיקון ע' קכ"ג ב) מזה, והוא שמרמז שהיה מלובש בעטרת ולבוש זהב גדולה מן זהב הגדול כנ"ל והבן:

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב